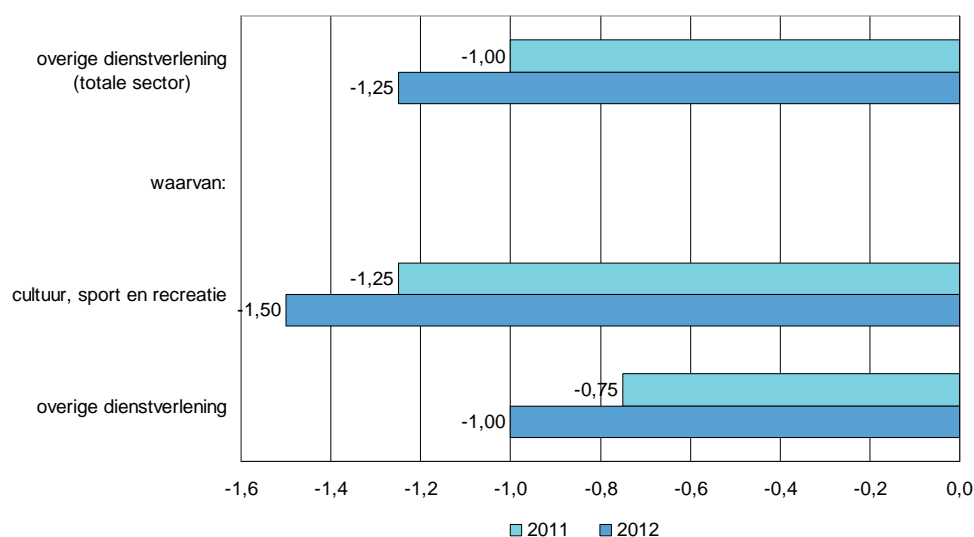

De afzet van de overige dienstverlening onder druk

Algemeen

De vraag naar diensten van de sector overige dienstverlening ondervindt de gevolgen van de economisch ongunstige situatie. De sector is afhankelijk van de bestedingen van consumenten. Deze bestedingen staan sterk onder druk. Voor de sector overige dienstverlening heeft dit tot gevolg dat de afzet in 2011 is afgenomen met 1%. Ook in 2012 zal de afzet afnemen als gevolg van onder druk staande consumentenbestedingen. De consument is zeer terughoudend door een teruglopende koopkracht, vermogensverliezen en vrees voor verlies van de eigen baan.

Figuur 1 Ontwikkeling afzet in de sector overige dienstverlening, 2011 en 2012

Bron: Prognose kerngegevens MKB, december 2011.

Belangrijkste ontwikkelingen in de overige dienstverlening

De sector overige dienstverlening wordt gekenmerkt door subsectoren met tegengestelde ontwikkelingen. De subsector cultuur, sport en recreatie heeft nog steeds te maken met consumenten die de hand op de knip houden en daarbovenop komt een overheid die zwaar bezuinigt. Voor persoonlijke verzorging heeft de consument weer wat meer over en daarvan profiteren de persoonlijke diensten. De vergrijzing biedt voor verschillende activiteiten kansen. Echter ook deze diensten komen onder druk te staan als gevolg van een dalende koopkracht.

Onderscheiden naar subsectoren

Cultuur, sport en recreatie

De bedrijven in het segment van de cultuur hadden al te maken met vraaguitval als gevolg van bezuinigingen bij de consumenten op uitgaven voor 'luxe'-artikelen. Nu komt daar de BTW-verhoging voor podiumkunsten en verkoop van kunstvoorwerpen bij waardoor het 'luxe'-aspect van bestedingen in de cultuursector wordt versterkt. Daarnaast krijgt de cultuursector te maken met ingrijpende bezuinigingen van de overheid op de budgetten. In de eerste plaats betreft dit de budgetten van de rijksoverheid, maar lagere overheden volgen. Prijsverhogingen zijn onvermijdelijk, met verdere vraaguitval als gevolg. Het aanboren van andere inkomstenbronnen wordt een belangrijke opgave voor de cultuursector, maar deze zullen de cultuursector niet voor teruggang van de afzet en de werkgelegenheid kunnen behoeden.

Fitnesscentra en sportscholen profiteren enerzijds van de aandacht voor gezondheid. Vooral de senioren vormen op dit moment een belangrijke groeiemarkt. Deze groep heeft voldoende

tijd om te sporten. Echter de financiële middelen komen steeds meer onder druk te staan. Omdat het vaak gaat om relatief hoge bedragen voor abonnementen, zal dit een post van bezuiniging vormen. Eveneens een gunstige ontwikkeling is dat de gezondheidszorg in toenemende mate gebruik maakt van fitnesscentra via contracten en fysiotherapeuten die verbonden zijn aan de fitnesscentra. Diverse verzekeraars zijn bereid bij te dragen.

Overige dienstverlening

De subsector van de overige dienstverlening binnen de sector overige dienstverlening omvat diverse activiteiten die gemeen hebben dat zij voornamelijk opereren op de consumentenmarkt.

Een belangrijk segment van de overige dienstverlening wordt gevormd door de persoonlijke diensten: schoonheidsverzorging, pedicures, kappers. Hoewel het verwenaspect nog altijd een belangrijke rol speelt, komt de vraag naar schoonheidsverzorging onder druk te staan. De consument maakt steeds vaker keuzes tussen 'luxe'-goederen en maakt bijvoorbeeld een afweging met het meerdere keren per jaar op vakantie gaan. Vergrijzing van de bevolking zorgt wel voor een voortdurende toename van de vraag naar diensten van pedicures. Het aantal aanbieders van deze kleinschalige dienstverlening neemt nog altijd toe. De vraag naar kappersdiensten neemt in beperkte mate af. Nog altijd is er een grote instroom van grotendeels parttime werkende zelfstandigen die de marktpositie en financiële positie van de huidige bedrijven in een verzadigde markt onder druk zet. Juist in een periode dat de koopkracht onder druk staat, springen deze kappers met succes in een 'low-budget'-markt. De vergrijzing schept gunstige condities voor degenen die bij de klant thuis werken. De grotere bedrijven bieden steeds vaker combinaties van persoonlijke diensten aan.

Werkgelegenheidsontwikkeling

De werkgelegenheidsontwikkeling in de overige dienstverlening is heel licht negatief. Het aantal zelfstandigen (zzp'ers) blijft in deze sector nog toenemen, met name in het segment van de persoonlijke diensten waar de toetredingsdrempels laag zijn.

Winstontwikkeling

De winst in de overige dienstverlening neemt als gevolg van een afnemende vraag, licht af. Voor 2012 wordt een winstafname van 1,75% voorzien.

MKB

De sector overige dienstverlening bestaat voornamelijk uit kleinschalig opererende bedrijven. De afzetontwikkeling van het MKB wijkt daarom nauwelijks af van het totaalbeeld van deze sector.

Tabel 1 Kerngegevens van de sector overige dienstverlening, niveau 2010, mutaties ten opzichte van voorgaand jaar

	<i>niveau 2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>
	mld. euro	volumemutatie (%)	
buitenlandse afzet	1,6	0,00	0,00
binnenlandse afzet	37,4	-1,00	-1,25
totale afzet	39,0	-1,00	-1,25
<i>w.v. MKB</i>	<i>23,2</i>	<i>-1,00</i>	<i>-1,25</i>
	mld. euro	waardemutatie (%)	
winst	3,8	-0,75	-1,75
	aantal (x 1.000)	mutatie (%)	
aantal werkenden	429,4	-0,25	-0,50
w.v. werknemers	308,7	-0,75	-1,00
zelfstandigen	120,7	1,00	1,00
arbeidsvolume	335,6	-0,25	-0,25
aantal ondernemingen	71,6	1,00	1,00

Bron: Prognose kerngegevens MKB, december 2011.